

Morten Posten

LANDETS SMÅ BYER. DE STORE SPØRGSMÅL.

TRANSPORT / MØDESTEDER / KOMMUNALE IDEER

Når hverdagen skal hænge sammen

Fra den lille busrute til det åbne forsamlingssted: Hvem skaber forbindelserne, og hvem holder dem i gang?

EGEN AI-ILLUSTRATION AF ET TÆNKT LANDSBYMILJØ; IKKE ET DOKUMENTARISK FOTO.

Den lille rute

Behov, ansvar og måling

SIDE 3

Hvem holder åbent?

Skibbys mødested i tal

SIDE 6

Tre kommuner

Fra plan til handling

SIDE 9

INDHOLD

En avis om de steder, vi bruger hver dag

Denne udgave følger forbindelserne mellem transport, mødesteder, frivillige og kommunale beslutninger.

3-5 • FORDYBELSE: Den lille rute. Når hverdagsrejsen ikke passer i en traditionel busplan, bliver det afgørende at forstå både behov, økonomi og ansvar. Vi ser på danske forsøg og en skotsk model med lokale grupper.

6-8 • FORDYBELSE: Hvem holder huset åbent? Skibbys bibliotekshave viser, at et mødested kræver mere end en anlægsbevilling. Frivillige, ejer, drift og brugerbehov skal hænge sammen.

9-11 • KOMMUNERNE: Vinges fællesarealer, Assedrups forsigtige planlægning og Randers' støtte til lokale projekter viser tre forskellige trin i udviklingsarbejdet.

Avisens hovedspor er to forbindelser, som ofte behandles hver for sig: den konkrete tur mellem by og service, og det sted hvor mennesker faktisk mødes. De to fordybelser viser, at begge dele kræver aftaler om drift, adgang og ansvar. Et anlæg eller et køretøj skaber ikke alene et tilbud, der virker på en almindelig tirsdag.

12-16 • IDEER: Fritidsfællesskaber for unge, sundhed i hverdagen og udenlandske erfaringer om både fonde og landsbyklynger. Hver historie er skilt ad i dokumenteret status og mulig dansk anvendelse.

Denne avis er skrevet ud fra de angivne originalkilder. Et budgetforlig er ikke det samme som et færdigt projekt; et planforslag er ikke en vedtaget plan. Den sontring går igen på alle sider.

Forsidebilledet er en ny AI-genereret redaktionel illustration af et tænkt dansk busstoppested. Det fremstiller ingen konkret person, by eller faktisk hændelse.

Kommunesiderne er udvalgt efter metoden bag projekterne. Frederikssund viser forskellen mellem en tidlig drøftelse og en konkret plan. Odder viser, hvorfor en høring bør læses helt frem til den endelige politiske behandling. Randers viser, at en pulje også kan støtte organisering før anlæg. Ingen af eksemplerne er en færdig opskrift.

SÅDAN LÆSES AVISEN

Direkte, klikbare kildehenvisninger står ved artiklerne. Det kompakte kilderegister er på bagsiden, side 17. Redaktionelt sluttidspunkt: 25.09.2026 kl. 07.42 dansk tid (revideret udgave).

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Begynd med at skelne mellem et konkret politisk dokument og en idé, som endnu kun er omtalt. Når et lokalsamfund vil låne en løsning, bør det skrive både beslutningsdato, ansvar og næste milepæl ned. Ellers flytter man let en spændende formulering over i sin egen plan, som om den allerede var finansieret.

Kilder: [1] Trafikstyrelsen / [5] Frederikssund Kommune / [6] Frederikssund Kommune

Den lille rute er en stor beslutning

En bus er kun nyttig, hvis den kan bruges til de rejser, der faktisk skal foretages.

Når en landsby diskuterer transport, ender samtalen ofte ved spørgsmålet om, hvorvidt en bestemt afgang kan bevares. Det er forståeligt, men for snævert. Den første opgave er at beskrive rejsen: Hvorfra, hvortil, hvornår og med hvilken tidsfrist? Skole, arbejde, læge og fritid stiller forskellige krav til en løsning.

KL peger på, at adgang til kollektiv transport i landsbyer og landdistrikter mange steder er mangelfuld. Organisationen fremhæver forbindelsen mellem hjem og de steder, man faktisk skal hen. Det er et princip, som en lokalgruppe kan gøre målbart i stedet for kun at tale om »flere busser«.

En kortlægning kan begynde med fem rejsetyper: morgen til uddannelse, eftermiddag fra arbejde, sundhedsbesøg, indkøb og aftenaktivitet. Skriv rejsetid, ventetid, skift og sidste mulige hjemrejse for hver type.

Trafikstyrelsen beskrev i december 2024 ti ansøgninger til to puljer for alternative løsninger i landdistrikter. Blandt eksemplerne var nærbus i Faxe, behovsstyret transport på Samsø og frivillighedsbusser i Sønderborg. Ansøgninger er ikke dokumentation for, at alle løsninger nu er i drift eller virker lige godt.

Netop derfor bør man stille samme spørgsmål til hvert forsøg: Hvilke ture dækkes, hvem bestiller, hvem må køre, og hvad koster en tur inklusive administration? Uden svar bliver »fleksibel transport« blot et positivt ord.

Avisens forslag er at starte med et rejsekort for hverdagen, ikke med valget af køretøj. Først når behovet er synligt, giver det mening at afgøre, om en fast rute, en behovsstyret bil eller en kombination har størst værdi.

FØRSTE SKRIDT

Registrér mindst én almindelig hverdag og én dag med fritidsaktiviteter. Notér også de rejser, der ikke bliver foretaget, fordi forbindelsen mangler.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Spørg efter den rejse, der ikke finder sted. En rutetælling registrerer passagerer, men overser den unge, der ikke kan komme til træning, eller den ældre, der opgiver et ærinde. Sammenhold derfor trafikdata med korte, systematiske samtaler om tidspunkter, skift og aflyste ture.

Kilder: [1] Trafikstyrelsen / [2] KL / [15] Trafikstyrelsen

Hvem bærer risikoen for en lokal bus?

Køretøjet er den synlige udgift. Den langsigtede drift er det vanskelige regnestykke.

Et landsbyråd kan godt skaffe engagerede chauffører eller en midlertidig pulje. Men hvis tilbuddet skal bruges til arbejde eller behandling, må passagererne kunne stole på det. Sygdom, ferie, service på bilen og forsikring er derfor ikke randspørgsmål. De hører til modellens kerne.

I Skotland har Perth and Kinross Council ifølge Transport Scotland langvarigt udlånt minibusser med otte sæder gratis til tre lokale grupper; en fjerde gruppe skulle begynde senere i 2026. Det viser en konkret arbejdsdeling: Kommunen stiller aktivet til rådighed, mens lokale grupper står for transportløsningen. Kilden dokumenterer ordningen, ikke dens fulde omkostninger eller passagertal.

Et dansk lokalsamfund kan undersøge en tilsvarende ansvarsdeling, men kan ikke kopiere den uden videre. Danske regler om tilladelse, betaling, forsikring og chauffører skal afklares med kommune, trafikselskab og relevante myndigheder.

Perth and Kinross oplyser, at tre brugte kommunale ottepersoners minibusser var udlånt gratis til landlige grupper i februar 2026. Kommunen stiller et aktiv til rådighed; grupperne organiserer turene. Aftaler om førere, forsikring og drift er stadig nødvendige.

Den skotske regering meddelte i august 2026 støtte på op til 6,2 millioner pund til busoperatører som svar på stigende brændstofudgifter. Herunder var mindre og lokale operatører. Det er et andet instrument end udlån af busser: støtte til løbende drift under omkostningspres.

For en kommune er skellet mellem anlæg og drift afgørende. En bevilling til en bil kan give en flot start, mens en stabil køreplan kræver årlig finansiering, backup og dokumentation for brugen. Når frivillige bærer en del af opgaven, skal deres tid regnes med som en knap ressource, selv om den ikke er en kommunal lønudgift.

Den mulige modindvending er, at et lokalt tilbud kan blive dyrt pr. passager. Det skal tages alvorligt. Sammenligningen bør dog også se på, hvad det koster borgeren og fællesskabet, hvis turen slet ikke kan gennemføres.

DET SKAL AFTALES

Ansvar for køretøj og forsikring · booking · chauffører og vikarer · årlig drift · data om brug · kriterier for fortsættelse eller stop.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Kommunen kan stille materiel eller et starttilskud til rådighed, mens en lokal gruppe bidrager med viden og organisering. Før aftalen indgås, skal man afgøre, hvem der har arbejdsgiveransvar, forsikring, adgang til data og pligt til at sikre en tur, når den frivillige chauffør er syg.

Kilder: [3] Transport Scotland / [4] Transport Scotland / [18] Transport Scotland

Mål på de rejser, der lykkes

Et lokalt forsøg er først værdifuldt, når man kan afgøre, hvad det ændrer.

Passagertal er nødvendige, men ikke tilstrækkelige. Den samme person kan skabe mange ture uden at løsningen hjælper den gruppe, man ville nå. Spørg derfor, om tilbuddet gør det muligt at komme til uddannelse, arbejde, læge og fællesskab på tidspunkter, hvor alternativerne ikke findes.

Trafikstyrelsens dataportal viser rejser og indtægter fra Rejsekort fordelt på tid og område. Styrelsen advarer selv om forskellig opdateringsrytme og mulige senere ændringer i data. Tallene kan give baggrund for en rute, men lokale ture uden Rejsekort kan mangle.

Et simpelt lokalt før-og-efter-skema kan derfor supplere de officielle tal. Vælg på forhånd tre mål: antal gennemførte nødvendige ture, oplevet pålidelighed og faktisk samlet udgift pr. måned. Gør målene offentlige, før forsøget starter.

Når et tilbud evalueres, bør de vanskelige resultater også med: aflyste ture, tomkørsel, ventetid og passagerer, der måtte sige nej til en aktivitet. Det er ikke en dom over frivillige eller operatør; det er viden til at forbedre ordningen.

Danske puljeansøgninger viser, at der findes flere modeller, men de siger ikke, hvilken der passer til en bestemt landsby. Skotland viser et muligt kommunalt partnerskab, men lovgivning og finansiering er anderledes. Den brugbare overførsel er metoden: afgræns behov, fordel ansvar og aftal en ærlig evaluering.

Hvis en kommune allerede har en rute, bør et nyt lokalt tilbud undersøge samspil frem for at konkurrere om de samme få passagerer. Skoletransport, flextrafik og frivillige ture har forskellige formål. De bør ses i ét rejsebillede.

Stirling planlagde fra 30. marts et toårigt forsøg med faste landruter og senere afgang for unge efter fritidsaktiviteter. Den læste kilde dokumenterer ikke endnu forsøgets effekt.

TRE MÅL FOR ET PILOTPROJEKT

1. Gennemførte nødvendige ture. 2. Andel ture til tiden. 3. Samlet månedlig udgift. Supplér med korte brugerfortællinger og dokumentér aflysninger.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Et godt pilotforsøg bør have en stop- og ændringsregel fra starten. Hvis data efter seks måneder viser brug på andre tidspunkter end antaget, må tilbuddet kunne ændres uden at succeskriterierne flyttes i bagklogskab. Offentliggør både de gennemførte ture og aflysningerne.

Kilder: [1] Trafikstyrelsen / [3] Transport Scotland / [15] Trafikstyrelsen / [18] Transport Scotland

Hvem holder huset åbent?

Skibbys bibliotekshave er et præcist eksempel på, at fællesskab kræver både mennesker og rammer.

I Skibby driver frivillige aktiviteter i et kommunalt ejet center på Nyvej 7b. Der er seniordans, gymnastik, kortspil, sang og fællesspisning. Udendørs bruges bibliotekshaven til blandt andet koncerter og fællessang. Det fremgår af referatet fra Frederikssund Kommunes udvalg Seniorer og Forebyggelse 9. september, punkt 74.

Brugerråd, seniororganisationer og bibliotek har bedt om penge til at ændre haven. Deres beskrivelse er konkret: Et højbed står centralt, belægningen giver problemer, og pladsen begrænser større arrangementer. Det er lettere at vurdere end en abstrakt ansøgning om »mere liv«.

Udvalget tog henvendelsen til efterretning og sendte forslaget videre til budgetforhandlingerne. Det var ikke en bevilling. Den skelnen betyder noget, fordi et positivt referat ofte fejlagtigt omtales som et færdigt projekt.

Ansøgerne anslog 215.000 kroner for haven, heraf 15.000 til projektskitse. Referatet understreger, at overslagene ikke var kvalitetssikret, og at ledninger, jord og andre forhold kunne øge udgiften. Også møbler til dagligstuen var på bordet; det ønske blev sendt til almindelig vedligeholdelse.

Budgetaftalen for 2027-2030, offentliggjort 23. september, nævner nu midler til renovering af en del af bibliotekshaven og en undersøgelse af Nyvej 7 som ramme om kultur og fritid. Aftalen er en vigtig ændring i sagens status, men ikke dokumentation for færdigt anlæg eller endelig projektøkonomi.

Det afgørende spørgsmål er, hvordan frivilliges program og kommunens ansvar for bygning, udearealer og vedligehold bindes sammen i den næste projektsag.

SAGENS STATUS

9. september: udvalget sendte haveønsket til budgetforhandling. 23. september: alle partier indgik budgetaftale med midler til en del af haven. Udførelse og endelig pris er ikke dokumenteret.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Et mødested kan tegnes som et anlæg, men opleves som adgang i hverdagen. Spørg derfor, hvem der faktisk kan låse op på en tirsdag, hvem der gør rent, og hvordan nye grupper kommer ind. En budgetpost til en have eller bygning svarer ikke på de spørgsmål.

Kilder: [5] Frederikssund Kommune / [6] Frederikssund Kommune

Et mødested er en driftsaftale

Når frivillige fylder huset med indhold, skal kommunen stadig vide, hvem der ejer opgaverne.

Skibby-sagen har en klar arbejdsdeling i dag: Kommunen ejer ejendom og udearealer; frivillige står for aktiviteter. En renovering af bibliotekshaven vil høre under kommunens ejendomsområde. Den oplysning kan virke teknisk, men er nøglen til at undgå, at et vellykket frivilligt initiativ ender med en uklar regning for vedligehold.

Et fælles sted bør have svar på fire spørgsmål før større investering: Hvem åbner og lukker? Hvem booker? Hvem udbedrer slid? Og hvem betaler de faste udgifter? Der kan være flere parter, men der må ikke være et tomrum mellem dem.

KL's casesamling om fællesskaber og frivillighed beskriver en landsbymodel i Tylstrup, hvor lokale aktører definerer behov, mens en frivilligkoordinator hjælper med struktur. Det er en erfaring fra et andet sted og kan ikke alene bevise, at samme model vil virke i Skibby.

Den mulige gevinst ved et koordineret mødested er større end antallet af arrangementer. Når bibliotek, foreninger og senioraktiviteter bruger samme rammer, kan flere opdage tilbud, de ellers ikke ville møde. Den mulige risiko er, at et enkelt lille hold af frivillige får for mange nøgler, vagter og praktiske opgaver.

En god driftsaftale bør derfor også indeholde en overdragelsesplan: Hvad sker der, hvis en ildsjæl stopper? Hvem kan oplære nye? Kan lokalet bruges uden, at én person altid er til stede? Det er redaktionelle spørgsmål, ikke oplysninger om den konkrete aftale i Skibby.

Skibby viser også, hvorfor kommunal dialog bør begynde med brugerens faktiske hindring. Belægning, plads og fleksible borde er beskedne detaljer. De kan være forskellen på et hus, man kan bruge, og et hus, der kun ser godt ud i en plan.

FIRE LINJER I EN DRIFTSAFTALE

Ejerskab · adgang og booking · vedligehold · afløsning. Tilføj årlig gennemgang med brugerne og en enkel procedure for nye aktiviteter.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Driftsaftalen skal være til at læse for dem, der skal bruge stedet. Skriv åbning, booking, pris, vedligehold og konfliktløsning på én side, og aftal hvornår den genbesøges. En løsning, der hviler på én bestemt frivillig, er sårbar selv om selve bygningen er ny.

Kilder: [6] Frederikssund Kommune / [7] KL

Fra ønske til brugbar investering

Den næste fase er at gøre et lokalt behov konkret nok til at kunne prioriteres og følge op på.

En projektskitse, som brugerne ønskede finansieret med 15.000 kroner, kan blive det lille dokument, der gør den store samtale mulig. Den kan vise adgang, slid, plads til arrangementer og de tekniske forhold, som budgetoverslaget ikke dækkede. Om den faktisk bestilles, er endnu ikke dokumenteret.

Når budgetaftalen omtaler renovering af en del af haven, er det væsentligt at følge præcis hvilken del. En smal indsats kan være rigtig, hvis den løser den største hindring. Den kan også være utilstrækkelig, hvis belægning og elinstallationer fortsat spænder ben. Det kan kun afgøres i den konkrete planlægning.

Syddjurs Kommune beskrev 8. september et besøg fra Friesland, hvor gæsterne så tre landsbyklynger og lokale mødesteder. Det viser, at mødestedet kan være del af en bredere organisatorisk struktur. Besøget dokumenterer interesse og erfaringsudveksling, ikke en evalueret effekt.

En brugbar kommunal beslutning bør kunne efterprøves et år senere. Hvilke aktiviteter kunne nu afholdes, som ikke kunne før? Blev flere borgere involveret? Hvad krævede stedet af frivillige timer og kommunal vedligeholdelse? Svarene kan være simple, hvis de aftales før arbejdet begynder.

Her er en vigtig modvægt: Flere aktiviteter er ikke altid et mål i sig selv. Et stille mødested for få mennesker kan have stor betydning. Kvantitative mål bør derfor ledsages af samtaler med brugere, som ellers sjældent kommer til orde.

Skibby er i denne avis et eksempel, ikke en skabelon. Overførbarheden ligger i rækkefølgen: Beskriv et konkret brugshinder, afklar ansvar, kvalitetssikr udgiften, beslut omfanget og følg op på brugen.

HVAD MAN KAN SPØRGE OM LOKALT

Hvilket problem løser ændringen? Hvem skal kunne bruge stedet? Hvem betaler den næste reparation? Hvornår måler vi, om stedet virker bedre?

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Når en kommune afprøver et nyt sted, kan en lavpraktisk prøveperiode være mere oplysende end en stor visionsskitse. Mål hvem der bruger lokalet, hvornår det står tomt, og hvilke aktiviteter der kræver personale. Først derefter kan investering og drift budgetteres troværdigt.

Kilder: [5] Frederikssund Kommune / [6] Frederikssund Kommune / [7] KL / [8] Syddjurs Kommune

I Vinge bygges et hverdagsliv samtidig med husene

Kommunens dagsorden viser, at fællesarealer og drift er en del af byudviklingen – men flere punkter er stadig planer.

Frederikssunds Økonomiudvalg havde på dagsordenen 23. september punkt 173 om status i Vinge. Administrationen beskriver solgte rækkehuse, igangværende uderum og behov for fortsat politisk prioritering. Det er ikke en enkelt landsbysag, men et nyttigt billede af, hvordan en ny by planlægges i flere lag.

På listen står blandt andet fællesskabende mødesteder, mobilitet, vandhåndtering og fremtidig drift af offentlige arealer.

Landskabsbroen over banen er et særligt tydeligt eksempel på status: Et lokalplansforslag skal først sættes i gang, når der findes økonomi til projektet.

Kommunen nævner også stiftelse af Vingeforeningen. En forening kan give beboerne et forum, men dagsordenen dokumenterer ikke, hvilke opgaver den til sidst skal have, eller hvor mange der kommer med.

Dagsordenen rummer både fysisk byggeri og social organisering. Det er styrken. Den mulige svaghed er, hvis de to spor får forskellig tidsplan, så boligerne tages i brug længe før stederne at mødes er klare.

For en eksisterende landsbyklynge er Vinge ikke en model, der kan kopieres direkte. De økonomiske og planmæssige vilkår er anderledes. Men tre spørgsmål kan bruges: Er drift af fællesarealer afklaret? Hvem kan starte aktiviteter? Og er forbindelsen mellem hjem, skole og mødesteder faktisk farbar?

Punkt 173 er fremlagt som orientering. Det er derfor forkert at omtale alle fremtidige elementer som nye vedtagelser. Følg senere referat og anlægsbeslutninger for en sikker status.

Frederikssunds Plan og Udvikling drøftede 7. april landsbyernes potentialer og eksisterende strategier. Punkt 29 blev taget til efterretning; ingen bevilling fulgte. Det er en anden status end et konkret projekt med plan og økonomi.

DOKUMENTSTATUS

Frederikssund Kommune · Økonomiudvalget · møde 23. september 2026 · dagsorden, punkt 173. Orientering og administrationens status; senere beslutninger skal kontrolleres særskilt.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Boligudvikling i en ny by kræver også hverdagens små forbindelser. Følg derfor ikke kun antallet af boliger, men tidspunktet for indflytning, skole- og fritidstilbud og sikre ruter mellem dem. En orienteringssag i et udvalg må ikke læses som garanti for, at hele hverdagsinfrastrukturen følger med.

Kilder: [9] Frederikssund Kommune / [17] Frederikssund Kommune

Assedrup vil vokse uden at miste sin form

Et planforslag forsøger at balancere bosætning, landskab og adgang til letbanen.

Odder Kommunalbestyrelse godkendte 24. juni at sende forslag til lokalplan 3045 for Assedrup i høring. Høringen løb fra 3. juli til 18. september 2026. Forslaget handler om at føre den eksisterende landsby fra landzone til byzone som led i kommunens strategi for Assedrup som bosætningsby.

Planen lægger samtidig vægt på at bevare landsbyens struktur og landskabelige kig. Den giver kun mulighed for to konkrete udstykninger og ikke generel fortætning. Forbindelser til letbanen og et mindre parkeringsareal indgår i rammen.

Kommunen oplyser, at borgernes input har haft betydning for fokus på grønne sammenhænge, begrænset fortætning og stiforbindelser. Det er et eksempel på en høring, hvor uenigheden ikke kun er ja eller nej til flere boliger, men hvordan byen ændrer sig.

Høringsfristen er nu passeret. Det næste dokument at læse er kommunalbestyrelsens behandling af indsigelser og endelig stillingtagen. Forslaget må ikke beskrives som vedtaget lokalplan, før den beslutning er taget.

Der ligger også en vigtig grænse i sagen: Den planlagte fremtidige byudvikling ved Assedrup Bakke behandles særskilt. Man kan altså ikke udlede hele områdets fremtidige boligantal af lokalplan 3045 alene.

For andre landsbyer er den overførbare metode at gøre byens egen karakter til en konkret del af planmaterialet: grønne kiler, stier, synlige kig og skala på nye grunde. Det giver borgere og politikere noget præcist at diskutere.

DOKUMENTSTATUS

Odder Kommune · Kommunalbestyrelsen 24. juni 2026, punkt 11 · forslag til lokalplan 3045 · høring afsluttet 18. september. Endelig vedtagelse er ikke dokumenteret i de gennemgåede kilder.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Høringen er netop stedet at få alternativerne beskrevet konkret. Hvor ligger fællesarealer, hvem vedligeholder dem, og hvad koster tilpasning af vej, sti og skolekapacitet? Når fristen er gået, er næste kilde den politiske behandling af høringssvarene — ikke den oprindelige pressemeddelelse.

Kilder: [10] Odder Kommune / [16] Odder Kommune

Puljen kan betale for processen før byggeriet

Randers giver lokale grupper mulighed for at søge støtte til at organisere sig og modne en idé.

Randers Kommunes Landsbypulje støtter initiativer, der skal udvikle landsbyer og landdistrikter. Kommunens aktuelle side angiver fire retninger: levedygtige lokalsamfund, energi og bæredygtighed, bosætning og samarbejde på tværs.

Særligt interessant er, at puljen kan støtte procesaktiviteter. Det kan være en lokal udviklingsplan, dannelse af lokalråd eller opstart af en klynge. Også forprojekter som tegninger og planer kan komme før en fysisk investering. Det gør en vigtig fase synlig i budgettet: arbejdet med at blive enige om, hvad man faktisk vil.

Næste ansøgningsfrist er ifølge kommunens side 1. november 2026. Kommunen angiver 6-8 ugers forventet sagsbehandling, fordi ansøgninger behandles administrativt og politisk.

Landdistriktsudvalget fordeler pengene efter de oplyste kriterier. En ansøgning er derfor ikke en bevilling. Et lokalsamfund, der søger, bør kunne vise, hvem der står bag, hvilket problem der skal løses, og hvad der skal være klar efter procesfasen.

Randers' tilgang kan inspirere andre kommuner, selv om puljens regler ikke gælder uden for Randers. At betale for en plan eller et fælles møde kan være mere ansvarligt end straks at betale for anlæg. Det kan også risikere at skabe planer uden handling, hvis der ikke findes en vej til næste fase.

Et forprojekt bør derfor ende med et beslutningspunkt: Fortsæt, ændr eller stop. Den slags tydelig afslutning gør små beløb til læring frem for evig forberedelse.

HVIS I VIL SØGE

Randers Landsbypulje: 2. runde har frist 1. november 2026. Kontrollér kriterier og geografisk adgang hos kommunen. Skriv også, hvad der skal ske, når processen er slut.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

En pulje kan købe tid til at undersøge en idé, ikke kun materialer til at bygge den. Beskriv allerede i ansøgningen hvem der skal bruge resultatet, hvem der skal tage den næste beslutning, og hvad der sker hvis projektet ikke får den efterfølgende anlægsfinansiering.

Kilder: [11] [Randers Kommune](#)

Fritidsfællesskabet begynder før kontingentet

En national indsats peger på, at skole og forening skal arbejde sammen om den første invitation.

KL beskriver Fritidsmissionen som et samarbejde, hvor foreløbig otte kommuner arbejder for, at flere børn og unge kommer ind i frivillige fritidsfællesskaber. Indsatsen tager udgangspunkt i lokale områder med en eller flere skoler og kobler skoler, SFO'er, foreninger og andre aktører.

Eksemplet fra Rødovre fremhæver konkrete, gensidigt forpligtende aftaler mellem institutioner og foreninger. For en landsbyklynge er pointen ikke at kopiere en storbys tilbud, men at se på overgangen mellem barnets hverdag og den første kontakt til en aktivitet.

Hvis barnet aldrig har prøvet aktiviteten og forældrene ikke kender de frivillige, hjælper en plakat alene sjældent. Et kort prøveforløb i skolens eller SFO'ens kendte ramme kan sænke barrieren. Det er en praktisk idé, ikke en dokumenteret effekt af alle Fritidsmissionens lokale projekter.

I landdistrikter kommer transportspørgsmålet oveni. Et fritidstilbud kan ligge tæt på i kilometer og stadig være utilgængeligt uden bil efter skoletid. Derfor bør forening, skole og kommune se på tidspunkter og hjemrejse samtidig med aktiviteten.

En lokal aftale kan være ganske konkret: hvem inviterer, hvem tager imod første gang, hvilken voksen følger op, og hvem hjælper med turen hjem? Så bliver ansvaret fordelt, og flere får en reel chance for at deltage.

Indsatsen er under udvikling. Avisen kan ikke ud fra KL's omtale fastslå, hvor meget deltagelsen ændrer sig, eller hvilken model der virker bedst. Det er en opfølgning, kommunerne bør offentliggøre, når forløbene er gennemført.

SPØRGSMÅLET TIL DEN LOKALE SKOLE

Hvilke børn får aldrig den første invitation? Hvem tager imod dem? Kan de komme hjem efter aktiviteten?

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Et barn kan have en gratis plads i en forening og stadig mangle en vej derhen. Spørg derfor både til invitation, udstyr, voksenkontakt og hjemtransport. Et godt lokalt forsøg bør registrere, om børnene faktisk bliver ved efter de første uger, ikke kun om de tilmeldes.

Kilder: [12] KL / [2] KL

Sundhed kan begynde ved et mødested

Et nyt partnerskab vil flytte forebyggelse tættere på hverdagen, men resultaterne skal først skabes.

KL og BL omtaler projektet Pioner – Fælles om Lokal Sundhed, støttet med 65 millioner kroner fra Nordea-fonden. Kommuner og boligorganisationer skal udvikle fysiske rammer og aktiviteter, som gør sundhed, forebyggelse og fællesskaber mere nærværende.

Det er en udviklingsindsats, ikke dokumentation for målbare sundhedsgevinster endnu. For landsbyer er den interessante tanke, at et mødested kan være både socialt rum og adgang til information, bevægelse og støtte. Det kræver, at sundhedsfaglige opgaver ikke skubbes over på frivillige uden rammer.

Et konkret lokalt forsøg kunne være at kombinere en eksisterende åben aktivitet med professionel vejledning på faste tidspunkter. Den idé er redaktionel og forudsætter en aftale med de ansvarlige sundhedsaktører.

Skibby-sagen viser den fysiske side af spørgsmålet. Haven bruges allerede til arrangementer, men plads og belægning begrænser brugen. Hvis flere skal mødes, kan tilgængelighed og vedligehold være lige så vigtige som et nyt program.

Der er også en fordelingsudfordring. De mennesker, der er mest isolerede eller har sværest ved at komme frem, dukker ikke nødvendigvis op, fordi et tilbud åbner. Planen bør derfor beskrive både invitation, transport og opfølgning.

En evaluering kan måle deltagelse, men bør også spørge, hvem der ikke blev nået. Den nære sundhed bliver stærkere, når den bygges sammen med lokale relationer og fagligt ansvar, ikke når den blot flyttes til en anden adresse.

HOLD ROLLERNE KLARE

Frivillige kan skabe værtskab og relationer. Faglige sundhedsopgaver kræver kompetence, ansvar og aftale med de relevante myndigheder.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Nærhed i sundhed kan være et lokale, en vært eller en fast fagperson. Hold rollerne adskilt: frivillige kan gøre det nemmere at møde op og høre til, men behandling og persondata kræver tydeligt ansvar hos professionelle. Den praktiske aftale bør komme før den festlige åbning.

Kilder: [13] KL / [6] Frederikssund Kommune

En fond for landsbyens fælles steder

Et nederlandsk regeringsforslag lægger vægt på drift og vedligehold – ikke kun nye bygninger.

Den nederlandske koalitionsaftale for 2026-2030 beskriver pres på mødesteder i landsbyer, ældre bykvarterer og nye boligområder. Regeringen vil etablere en Community Fund til at udvikle og vedligeholde blandt andet forsamlingshuse, klubhuse og landsbybutikker.

Det er et politisk program, ikke dokumentation for, at fonden allerede har finansieret konkrete steder. Teksten er interessant, fordi vedligehold nævnes sammen med udvikling. Et fælles hus kan opstå gennem en enkelt bevilling, men dets værdi afhænger af mange års åbning, drift og reparationer.

Danske kommuner har andre budgetregler og puljer. Derfor kan en nederlandsk fond ikke kopieres som en færdig løsning. Spørgsmålet til en dansk kommune er mere grundlæggende: Findes der et sted, hvor lokale grupper kan få hjælp til den kedelige, tilbagevendende del?

Et mødested kan være en butik, et bibliotek, et klubhus eller et fælles lokale. Det er ikke navnet på bygningen, der skaber fællesskab, men dens tilgængelighed og anvendelse. En ordning bør derfor vurdere åbningstid, ejerskab, brugere og evnen til at bære drift, før den finansierer renovering.

Den mulige kritik er, at støtte til eksisterende steder kan fastholde bygninger, som ikke længere passer til behovene. Derfor må en pulje også kunne støtte samling, flytning eller ny anvendelse, når lokalsamfundet selv har undersøgt alternativerne.

Skibby og Randers giver to danske vinkler: konkret renoveringsbehov og støtte til den indledende proces. Den nederlandske aftale tilføjer et tredje spørgsmål om vedligehold. Tilsammen danner de en brugbar tjekliste.

STATUS I KILDEN

Nederlandenes koalitionsaftale er dateret 23. februar 2026. Fonden er et regeringsforslag; denne avis dokumenterer ikke bevillinger eller resultater fra den.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Et udenlandsk forslag giver først dansk værdi, når modellen oversættes: Hvem ejer fællesbygningen, hvilke støtteordninger kan bruges her, og hvem betaler den løbende drift? Den nederlandske koalitionsaftale er en politisk hensigt, så resultater og faktisk finansiering må undersøges senere.

Kilder: [14] Nederlandenes regering / [6] Frederikssund Kommune / [11] Randers Kommune

Friesland kom for at se landsbyklynger

Når udlandet spørger til danske løsninger, er det værd at undersøge, hvad der faktisk kan deles.

Syddjurs Kommune havde i begyndelsen af september besøg af 18 politikere og embedsfolk fra Friesland i Nederlandene. Kommunen oplyser, at landsbyklyngernes organisering var hovedårsagen til besøget. Gæsterne så blandt andet Molsværket og hørte om mødesteder, bofællesskaber og energifællesskaber.

Syddjurs nævner tre fungerende klynger: Østdjurs, Ådalen samt Mols og Helgenæs. Besøget udspringer ifølge kommunen af EU-projektet Gocore. Det er et eksempel på videndeling mellem regioner, ikke et bevis for, at en bestemt klyngemodel kan indføres uden tilpasning.

Det mest interessante værktøj i kommunens beskrivelse er en »landsbykuffert« til lokalt samarbejde. Avisens spørgsmål er, om tilsvarende redskaber kan gøre det lettere for en ny gruppe at begynde uden først at skulle opfinde hele processen.

Forskelle mellem dansk og nederlandsk kommunestruktur, finansiering og foreningskultur betyder noget. Et godt udenlandsk besøg bør derfor ikke ende med en liste over inspirerende steder. Det bør også beskrive, hvilke forudsætninger der gjorde dem mulige.

En landsbyklynge kan samle kræfter på tværs af små byer, men den kan også skabe frygt for, at ét sted får alle investeringer. Derfor er en åben aftale om roller og fordeling af projekter vigtig. Det er avisens analyse, ikke en konstateret konflikt i Syddjurs.

Den praktiske idé er at udveksle korte beskrivelser af én konkret proces: Hvem inviterede, hvem besluttede, hvad kostede den, og hvad blev ændret efter et år? Den slags viden er mere overførbar end et foto af et flot mødested.

KILDE OG STATUS

Syddjurs Kommunes pressemeddelelse 8. september dokumenterer besøget og kommunens beskrivelse af klyngerne. Den dokumenterer ikke målte effekter af den nederlandske interesse.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Et besøg mellem lande er en god start på et netværk, men ikke dokumentation for effekt. Bed om at se, hvilke metoder gæsterne faktisk tager med hjem, og om værtskommunen selv ændrer noget efter samtalen. Ellers bliver inspirationen et foto fra en studietur.

Kilder: [8] Syddjurs Kommune

Vælg én opgave, der kan afgøres på en måned

De store planer begynder ofte med et lille, kontrollerbart spørgsmål.

Hvis problemet er transport: Kortlæg fem nødvendige rejser og deres faktiske muligheder. Notér også de ture, som borgerne opgiver. Brug først derefter tid på at diskutere køretøj eller operatør.

Hvis problemet er et mødested: Skriv præcis hvilken brug der ikke kan lade sig gøre i dag. Skibbys brugere beskrev plads og belægning; det gjorde ønsket forståeligt for budgetforhandlerne.

Hvis problemet er bosætning: Tegn landsbyens grønne kig, stier og forbindelser ind sammen med mulige byggefelter. Assedrups planforslag viser, at udvikling kan afgrænses, så landsbyens form også diskuteres.

Hvis problemet er organisering:

Undersøg, om en lille procesbevilling kan betale for fælles plan, tegninger eller et lokalråd.

Randers' pulje er et eksempel på, at forberedelsen kan have sit eget budget.

Hvis problemet er deltagelse: Spørg skolen og foreningerne, hvem der tager imod børn og unge første gang, og om hjemturen kan lade sig gøre. En invitation uden adgang er ikke et reelt tilbud.

Vælg kun ét spørgsmål til næste møde. Aftal ansvar, frist og hvilket dokument der viser, om noget faktisk er ændret. Den metode er avisens redaktionelle forslag på tværs af de gennemgåede kilder.

EN ENKEL MØDEAFTALE

Én ansvarlig · ét konkret næste dokument · én dato for opfølgning. Før først derefter nye idéer på listen.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Vælg én sag og find dens næste formelle dokument: et referat, en høringsopsamling eller et budget. Skriv et kort spørgsmål til den ansvarlige forvaltning om status og data. Den arbejdsmetode gør det muligt for lokale grupper at skelne en mulighed fra en vedtaget handling.

Kilder: [1] Trafikstyrelsen / [6] Frederikssund Kommune / [10] Odder Kommune / [11] Randers Kommune / [12] KL

KILDER / HVAD SKER DER NU?

Følg dokumenterne, ikke kun overskrifterne

For Frederikssund: se den formelle budgetbehandling og projektsagen om bibliotekshaven. For Assedrup: se behandling af høringssvar og den endelige plan. For transportforsøg: efterspørg driftstal og aflyste ture. Det er de steder, hvor status kan ændre sig.

Denne reviderede udgave er gennemgået fredag 25. september med redaktionelt sluttidspunkt 25.09.2026 kl. 07.42 dansk tid (revideret udgave). Gennemgangen gav mere dokumenteret kommunestof og flere konkrete udenlandske eksempler. Baggrundsmateriale er dateret ved artiklerne; et forslag er ikke beskrevet som en vedtagelse.

KILDEREGISTER / KLIK FOR ORIGINALEN

[\[1\] Trafikstyrelsen](#)

Alternative busløsninger i landdistrikter · 04.12.2024

[\[2\] KL](#)

Grøn mobilitet i kommunerne · 30.10.2023

[\[3\] Transport Scotland](#)

Lokale myndigheders transporttiltag · 2026

[\[4\] Transport Scotland](#)

Støtte til busdrift · 10.08.2026

[\[5\] Frederikssund Kommune](#)

Budgetaftale 2027-2030 · 23.09.2026

[\[6\] Frederikssund Kommune](#)

Seniorer og Forebyggelse, referat, pkt. 74 · 09.09.2026

[\[7\] KL](#)

Fællesskaber og frivillighed · 2025

[\[8\] Syddjurs Kommune](#)

Hollandsk besøg om landsbyklynger · 08.09.2026

[\[9\] Frederikssund Kommune](#)

Økonomiudvalg, dagsorden, pkt. 173 · 23.09.2026

[\[10\] Odder Kommune](#)

Forslag til lokalplan 3045, Assedrup · 03.07.2026

[\[11\] Randers Kommune](#)

Landsbypuljen 2026 · 17.08.2026

[\[12\] KL](#)

Fritidsmissionen i otte kommuner · 2026

[\[13\] KL](#)

Lokalt sundhedspartnerskab Pioner · 2026

[\[14\] Nederlandenes regering](#)

Koalitionsaftale 2026-2030 · 23.02.2026

[\[15\] Trafikstyrelsen](#)

Passagertal og datakilder · 26.05.2026

[\[16\] Odder Kommune](#)

Kommunalbestyrelsen, dagsorden, pkt. 11 · 24.06.2026

[\[17\] Frederikssund Kommune](#)

Plan og Udvikling, referat pkt. 29 · 07.04.2026

[\[18\] Transport Scotland](#)

Local Authorities Updates · 2026, kontrolleret 25.09

NÆSTE DOKUMENT ER NYHEDEN

Følg budgetvedtagelser, referater efter høringer og evalueringer af transportforsøg. En ny bevilling, et ændret planforslag eller målte driftsresultater kan ændre historien. Denne udgave bygger kun på dokumenter, der var læst ved det angivne redaktionelle sluttidspunkt.